

Kunstnieuws.

NUTSZAAL.

Kamer muziekvereniging.
Rosé-Kwartet.

Het Strijkkwartet van Arnold Schönberg, dat gisteravond de curiositeit vormde in het concert der Kamer muziekvereniging, heeft op het feest der Duitsche toonkunstenaars te Dresden, in 1907, waar het eveneens door het Rosé-Kwartet is voorgedragen, zulke krachtige teekenen van goeden van afkeuring uitgelokt, dat sommige berichtgevers gewaagden van een „schandaal in de concertzaal”. Het ging daar in hoofdzaak tusschen vak „broeders”. De hoorders in de Kamer muziekvereniging, een zoogenaamd leeken-publiek, hebben, voor zoover zij het met deze „vreemde” muziek „niet eens” waren, geen behoefte gevoeld aan een luid protest; een deel hun-

Arnold Schönberg

(door hem zelf geteekend portret).

ner — wij zouden niet durven zeggen het grootste deel — bleek er zóó door getroffen, dat de uitvoerenden driemaal terugkeerden op het podium, om te danken voor den bijval. Geestdriftig klonk deze echter geenszins en kón dat ook niet zijn.

Daarvoor kweest Schönberg's muziek te fel het schoonheidsgevoel der velen, die dissonerende harmonieën in stáge op-eenvolging als iets leelijks beschouwen. Maar het feit, dat er toch leekenhoorders zich door deze muziek aangedaan toonen, is zeer opmerkelijk. De „oppositie” tegen Schönberg's composities komt het sterkst van de zijde der vakmenschen. Schönberg schendt namelijk de regels, die zij hebben leeren erkennen en die hun heilig zijn geworden als het fundament voor alle muziek. En hij doet dat met een durf, met een manifestatie van volkomen maling hebben aan het als alleen-zalig-makend-geldende, die misschien uitdagend is, althans als zoodanig beschouwd kan worden en dientengevolge tot verzet prikkelt. Dat is begrijpelijk. Maar „der Fall Schönberg” dient billijkheidshalve ook van de andere zijde bekeken. Wie als deze componist tot dusver algemeen gel-

bloot. Straffe klankkleuren, verkregen door ongewone geluidsverbindingen, excentricke effecten, alsmede onrustig gecompliceerde rhythmische nuanceeringen, die met het oor alleen bijna niet te controleeren blijven, doch die van een bepaalde stemming den sterken indruk geven. Het gemakkelijkst te naderen bleek wel het Adagio, dat tegenover de voorafgaande drukte van stemmingsbet-singen, verrassend rustig aandeed.

Deze zijn de algemeene indrukken, die 't Kwartet ons schonk. Met een technisch analyseeren wordt het niet duidelijk, is er geen beeld van te verkrijgen, impressionistisch van stemmingsschildering, als dit heele werk is, dat de zenuwen op haar sterkst spant. Alleen door hooren en opnieuw hooren lijkt het ons volkomen doorgond te kunnen worden, en herhaald hooren schijnt het ons waard. Niet om zijn zonderlingheid, zijn excentriciteit, of hoe men het noemen wil, doch om zijn groote gevoelswaarde.

Aan de uitvoerenden stelt Schönberg's werk de hoogste technische en expressieve eischen. Dat het gisteravond menigmaal de blijkbaar bedoelde ontroering deed ontstaan, is zeker te danken aan de meesterlijke wijze, waarop Arnold Rosé en zijn kwartetgenooten het voordroegen. Na de pauze „speelden” zij het Bes-dur-Kwartet op. 130 van Beethoven, dat met de heerlijke Cavatine. Het schonk rustig genot, na 't bijna een uur onafgebroken zenuwschokken. En we waren dankbaar, nu Schönberg's muziek zóó sterk ons gemoed had „gedetoneerd”, te gevoelen dat er een Beethoven blijft leven als een weldadig tegengif voor modernistische buitensporigheden, hoezeer wij die als prikkels ter voldoening aan ons steeds sterker nerveerend gespannen wordende „geestesbehoeften” noodig hebben.

** Het Rotterdamsch Tooneelgezelschap zou vanavond de eerste voorstelling geven van het werk van een stadgenoot „Van Rijn & Zoon”. Die voorstelling gaat, wegens ongesteldheid van den heer Tartaud niet door. In plaats ervan wordt „De Salonluitenant” gegeven.

** Te Utrecht hebben muzikliefhebbers een muzikliteratuur-fonds gesticht, een vereniging, die uit jaarlijksche bijdragen van leden en begunstigers, boekwerken betreffende muziek en muzikwetenschap, wenscht aan te schaffen, om ze daarna, te algemeenen nutte, ter plaatsing in de bibliotheek der Rijksuniversiteit aan te bieden.

** Veiling Weber te Berlijn.

De 351 schilderijen van de collectie-Weber hebben totaal opgebracht 4.565.816 mark.

De „Straat” van Gerrit Berckheyde werd verkocht voor 26.000 mark.

Rechtszaken.

Arrondissements-Rechtbank.

(Kamer van Strafszaken.)

Zitting van Donderdag 22 Februari.

Schermtuiging in een café.

In den avond van 13 December j.l. zou de 32-jarige bierhuishouder H. C. S., wonende alhier, in een café J. F. Hoidsand hebben mishandeld, door hem met een stok op het hoofd te slaan, waardoor hij werd verwond.

De beklagde beweerde, dat hij het eerst door Hoidsand met een stok was geslagen, welken stok hij opgenomen had om er zich mee te verdedigen. Hoidsand had hem op de hand geslagen, die daardoor opgezwo-

dende vormen niet alleen niet meer vdoende, maar zelfs verkeerd acht voor de uitdrukking zijner persoonlijke gevoelens en zich geroepen voelt, daarmee te breken, en als hervormer op te treden, kan niets beters doen, dan de oude zeden zóó hevig mogelijk schenden. Doch hij neemt dan tevens de verplichting op zich voor het vernietigde oude levenskrachtig nieuws in de plaats te geven. Of Schönberg's zeer zeker „nieuwe” muziek in dezen zin uit de door haar maker onstuimig ondernomen revolutie zegevierend te voorschijn treden zal, is thans nog niet uit te maken. Ook hier moet de tijd het juiste antwoord op de vraag geven en een bevestigend antwoord is afhankelijk van de mogelijkheid, of de schoonheidsbegrippen, voor zoover zij direct verband houden met den opnemings wil van het oor, zich zoodanig zullen wijzigen, dat zij bijvoorbeeld zich kunnen aanpassen bij een geheel nieuw drieklank-systeem, bij een tot dusver nog niet gekenden vorm van melodische uiting, alsmede bij een polyrhythmiek en een „absoloute”, d. w. z. van „vulling” vrije, polyphonie, die fel nerveeren en dientengevolge wel treffend in overeenstemming lijken met den „geest” van onzen tijd. In zooverre is de muziek van Schönberg — wij oordeelen nu alleen naar het gisteren uitgevoerde d-moll-Kwartet — „modern” als geen andere. Zij doet zich namelijk niet, als die van Richard Strauss, als revolutionair voor „in vergelijking” met in vroegere perioden ontstane muziek, maar is in haar geheele wezen nieuw, dus „absoluut” revolutionair.

Eén eigenschap trof ons in dit Kwartet, die grond geeft voor de hoop, dat de boven als eisch van blijvende cultuurwaarde gestelde, in de muziek van Schönberg aanwezig is: de vorm. Alle klassieke, d. i. zoogenaamd onsterfelijke, muziek bezit een onberispelijke welgeëvenredigheid in de vormen, die haar schoonheid grootendeels bepaalt. Het ontbreken van zulk een vormenharmonie in de composities van Richard Strauss levert het voornaamste argument voor degenen, die voorspellen, dat Strauss voor de ontwikkeling der toonkunst van niet meer dan voorbijgaande betekenis is. Hoe men Schönberg kan beschuldigen van vormloos componeeren, is ons, te oordeelen naar zijn Kwartet, onbegrijpelijk. In den door de thans gebruikelijke vormleer gedoecerden zin mogen er „aanmerkingen” te maken zijn op de structuur van dit Kwartet „in einem Satz”, wat den innerlijken gedachtengang betreft, zooals die zich in de thematische ontwikkeling openbaart, is deze muziek van buitengewoon schonen, geserreerden vorm, organisch een eenheid van welhaast onberispelijke symmetrie in de verhoudingen.

Uit een kern van betrekkelijk weinige, maar haar bedoelingen duidelijk uitsprekende gedachten, ontwikkelt zich in het d-moll-Kwartet een aangrijpend zieldrama. Schönberg legt het in de straffe klankkleuren, welke hij liefheeft en behaest, met zeldzame openhartigheid en klaarheid bloot. Straffe klankkleuren, verkregen door ongewone geluidsverbindingen, excentricke effecten, alsmede onrustig gecompliceerde rhythmische nuanceeringen.

1912
Concert
of
Feb. 22